

Dulaty University
ХАБАРШЫСЫ

ВЕСТНИК
Dulaty University

Dulaty University
BULLETIN

№3
2023

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ
МИНИСТРЛІГІ

НАЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР
ГОСУДАРСТВЕННОЙ
НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ
ЭКСПЕРТИЗЫ

Crossref

РОССИЙСКИЙ ИНДЕКС
НАУЧНОГО ЦИТИРОВАНИЯ

Science Index

Жазылу индексі: 76234

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ
МИНИСТРЛІГІ

М.Х. ДУЛАТИ атындағы
ТАРАЗ Өңірлік Университеті

DULATY UNIVERSITY
ХАБАРШЫСЫ

Ғылыми журнал
2000 ж. наурыз айынан бастап жылына
төрт рет шығады

ISSN 2788-4724(print)
ISSN 2790-833X (online)

№ 3 (11)
Шілде - қыркүйек
2023 ж.

Бас редактор: **И.И. Бекбасаров** - т.ғ.д., профессор.

Редакция алқасы:

Н.В. Скоробогатова - псих.ғыл. канд., доцент, Ресей Федерациясы; **Э.Капаган** - PhD, Түркия; **С.Чавдарова-Костова** - PhD, профессор, Болгария; **П.С. Пойта** - техн.ғыл.д-ры, профессор, Беларусь Республикасы; **И. Сметанска** - PhD, Германия; **М.В. Дяденко** - техн.ғыл.канд., доцент, Беларусь Республикасы; **А. Гульбинниене** - PhD, Литва; **ЭлдерТейшейраГомиш** - PhD, профессор, Португалия; **Г.Е. Санай** - пед.ғыл.канд., доцент, Dulaty University; **Ш.Т. Турдалиева** - псих.ғыл.канд., доцент, Dulaty University; **К.Б. Сматава** - псих.ғыл.канд., доцент, Dulaty University; **Н.Ә. Бейсен** - физ.-мат.ғыл.канд., қауымд. профессор, Dulaty University; **Б.К. Масалимова** - хим.ғыл.канд., қауымд. профессор, Dulaty University; **М.Б. Муратбеков** - физ.-мат.ғыл.д-ры, профессор, Dulaty University; **Г.З. Шаймерденова** - PhD, Dulaty University; **Л.Н. Есмаханова** - PhD, Dulaty University; **Г.Б. Нұрадин** - филос.ғыл.канд., доцент, Dulaty University; **С.У. Бақторазов** - тарих ғыл.канд., профессор, Dulaty University; **З.Т. Абдукаримова** – Заң ғыл.канд., доцент, Dulaty University; **А.Б. Бекенова** - заң ғыл.канд., доцент, Dulaty University; **Г.Б. Исабекова** - PhD, Dulaty University; **А.А. Аладына** - фил.ғыл.канд., доцент, Dulaty University; **С.О. Құлбарақ** - фил.ғыл.д-ры, профессор, Dulaty University; **С.Т. Дүйсенбаева** - техн.ғыл.канд., доцент, Dulaty University; **С.Т. Әбілдаев** - PhD, доцент, Dulaty University; **А.Ә. Сағындықов** - техн.ғыл.д-ры, профессор, Dulaty University; **А.О. Жатқанбаева** - PhD, доцент, Dulaty University; **Г.Б. Джумабекова** - PhD, доцент, Dulaty University; **А.Б. Мыңбаева** - техн.ғыл.канд., доцент, Dulaty University; **Б.Ж. Унайбаев** - техн.ғыл.д-ры, профессор, Екібастұз; **И.С. Бровка** - техн.ғыл.д-ры, профессор, Әуезов Университеті; **А.А. Кабдушев** - PhD, Dulaty University.

Корректор және беттік өңдеу: Ұ. Сәменқызы

Редакция мекен-жайы: 080012, Тараз қаласы, Төле би көшесі, 60
Тел.: 8 7262 45-35-10.

<http://journals.dulaty.kz>; E-mail: vestnikdulaty@mail.ru

Тіркеу куәлігі: № KZ43VPY00028452 (29.10.2020 ж.)

Басуға қол қойылған күн 30.09.23. Форматы 70×180/16. Шартты баспа табағы 20,78.
Тираж 300 дана. Тапсырыс 785.

М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университетінің «Dulaty University» баспасы.
080012, Тараз қаласы, Сүлейменов көшесі, 11.

© М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті, 2023

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И
ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

ТАРАЗСКИЙ РЕГИОНАЛЬНЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ имени М.Х. ДУЛАТИ

**ВЕСТНИК
DULATY UNIVERSITY**

Научный журнал
Издается с марта 2000 г.
Выходит четыре раза в год

ISSN 2788-4724 (print)
ISSN 2790-833X (online)

№ 3 (11)
Июль – сентябрь
2023 г.

Главный редактор: **И.И. Бекбасаров** - д.т.н., профессор

Редакционная коллегия:

Н.В. Скоробогатова - канд. псих. наук, доцент, Российская Федерация; **Э. Капаган** - PhD, Турция; **С. Чавдарова-Костова** - PhD, профессор, Болгария; **П.С. Пойта** - д-р техн. наук, профессор, Беларусь; **И. Сметанска** - PhD, Германия; **М.В. Дяденко** - канд. техн. наук, доцент, Беларусь; **А. Гульбиниене** - PhD, Литва; **Э.Т. Гомиш** - PhD, профессор, Португалия; **Г.Е. Санай** - канд. пед. наук, доцент, Dulaty University; **Ш.Т. Турдалиева** - канд. псих. наук, доцент, Dulaty University; **К.Б. Сматова** - канд. псих. наук, доцент, Dulaty University; **Н.А. Бейсен** - канд. физ.-мат. наук, ассоц. профессор, Dulaty University; **Б.К. Масалимова** - канд. хим. наук, ассоц. профессор, Dulaty University; **М.Б. Муратбеков** - д-р физ.-мат. наук, профессор, Dulaty University; **Г.З. Шаймерденова** - PhD, Dulaty University; **Л.Н. Есмаханова** - PhD, Dulaty University; **Г.Б. Нурадин** - канд. филос. наук, доцент, Dulaty University; **С.У. Бакторазов** - канд. ист. наук, профессор, Dulaty University; **З.Т. Абдукаримова** - канд. юр. наук, доцент, Dulaty University; **А.Б. Бекенова** - канд. юр. наук, доцент, Dulaty University; **Г.Б. Исабекова** - PhD, Dulaty University; **А.А. Аладьина** - канд. фил. наук, доцент, Dulaty University; **С.О. Кулбарак** - д-р фил. наук, профессор, Dulaty University; **С.Т. Дуйсенбаева** - канд. техн. наук, доцент, Dulaty University; **С.Т. Абилдаев** - PhD, доцент, Dulaty University; **А.А. Сагындыков** - д-р техн. наук, профессор, Dulaty University; **А.О. Жатканбаева** - PhD, доцент, Dulaty University; **Г.Б. Джумабекова** - PhD, доцент, Dulaty University; **А.Б. Мынбаева** - канд. техн. наук, доцент, Dulaty University; **А.К. Кудабоева** - канд. техн. наук, доцент, Dulaty University; **Б.Ж. Унайбаев** - д-р техн. наук, профессор, Экибастуз; **И.С. Бровко** - д-р техн. наук, профессор, Ауезов Университет; **А.А. Кабдушев** - PhD, Dulaty University.

Корректор и компьютерная верстка: Ұ.Сәменқызы

Адрес редакции: 080012, г. Тараз, улица Толе би, 60, Тел.: 8 7262 45-35-10
<http://journals.dulaty.kz> E-mail: vestnikdulaty@mail.ru

Свидетельство о регистрации № KZ43VPY00028452 (29.10.2020 г.)
Подписано в печать 30.09.23. Формат 70×180/16. Усл. печ. л. 20,78. Тираж 300 экз.
Заявка 785.

Издательство «Dulaty University» Таразского регионального университета имени М.Х. Дулати. 080012, г. Тараз, ул. Сулейменова, 11.
© Таразский региональный университет им. М.Х. Дулати, 2023

MINISTRY OF SCIENCE AND HIGH
EDUCATION OF THE
REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

M.Kh. DULATY
TARAZ REGIONAL UNIVERSITY

**DULATY UNIVERSITY
BULLETIN**

Scientific Journal
Published since March 2000
Published quarterly

ISSN 2788-4724 (print)
ISSN 2790-833X (online)

No.3 (11)
July – September
2023

Editor in chief: **I.I. Bekbasarov** – Dr. of Tech. Sci., Professor

Editorial board:

N.V. Skorobogatova - Cand. Psy. Sci., Associate Professor, Russian Federation; **E. Kapagan** - PhD, Turkey; **S. Chavdarova-Kostova** - PhD, Professor, Bulgaria; **P.S. Sing** - Dr. Tech. Sci., Professor, Belarus; **I. Smetanska** - PhD, Germany; **M.V. Dyadenko** - Cand. Tech. Sci., Associate Professor, Belarus; **A. Gulbinienė** - PhD, Lithuania; **E.T. Gomes** - PhD, Professor, Portugal; **G.E. Sanay** - Cand. Ped. Sci., Associate Professor, Dulaty University; **PC. Turdalieva** - Cand. Psy. Sci., Associate Professor, Dulaty University; **K.B. Smatova** - Cand. Psy. Sci., Associate Professor, Dulaty University; **N.A. Beissen** - Cand. Phys.-Mat. Sci., Associate Professor, Dulaty University; **B.K. Masalimova** - Cand. Chem. Sci., Associate Professor, Dulaty University; **M.B. Muratbekov** –Dr. Phys.-Math. Sci., Professor, Dulaty University; **G.Z. Shaimerdenova** - PhD, Dulaty University; **L.N. Esmakhanova** - PhD, Dulaty University; **G.B. Nuradin** - Cand. Philosophy Sci., Associate Professor, Dulaty University; **S.U. Baktorazov** - Cand. Hist. Sci., Professor, Dulaty University; **Z.T. Abdukarimova** - Cand. Legal entity Sci., Associate Professor, Dulaty University; **A.B. Bekenova** - Cand. Legal entity Sci., Associate Professor, Dulaty University; **G.B. Isabekova** - PhD, Dulaty University; **A.A. Aladyina** - Cand. Phil. Sci., Associate Professor, Dulaty University; **S.O. Kulbarak** - Dr. Phil. Sciences, Professor, Dulaty University; **S.T. Duisenbaeva** - Cand. tech. Sci., Associate Professor, Dulaty University; **S.T. Abildaev** - PhD, Associate Professor, Dulaty University; **A.A. Sagyndykov** - Dr. Tech. Sciences, Professor, Dulaty University; **A.O. Zhatkanbaeva** - PhD, Associate Professor, Dulaty University; **G.B. Dzhumabekova** - PhD, Associate Professor, Dulaty University; **A.B. Mynbayeva** - Cand. Tech. Sci., Associate Professor, Dulaty University; **A.K. Kudabayeva** - Cand. Tech. Sci., Associate Professor, Dulaty University; **B.Zh. Unaibaev** –Dr.Tech. Sci., Professor, Ekibastuz; **I.S. Brovko** - Dr. Sci., Professor, Auezov University; **A.A. Kabdushev** - PhD, Dulaty University.

Press-corrector and computer page makeup **U. Samenkyzy**

Editorial address: 080012, Taraz, Tole bi str., 60.Tel.: 8 7262 45-35-10.

<http://journals.dulaty.kz> E-mail: vestnikdulaty@mail.ru

Registration certificate № KZ43VPY00028452 (29.10.2020).

Signed in print 30.09.23. Form 70×180/16. Cond. print. sh. 20.78. Edition 300 copies. Application 785.

Printing House «Dulaty University» of M.Kh. Dulaty Taraz Regional University.
080012, Taraz, Suleymenov str., 11.

© M.Kh. Dulaty Taraz Regional University, 2023

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

Филологиялық ғылымдар Филологические науки Philological sciences

Sarsembayeva S. Simulacrum in modern kazakhprose.....	8
Иманбердиева С.Қ. Төрт түлікке қатысты биотопонимдердің ауылшаруашылық саласындағы маңызы.....	14
Сәменқызы Ұ., Калиева Ж.Д. Жазушы Е. Әлімжанның «Анажар» романындағы қазіргі қоғам бейнесі: автор идеясы және кейіпкер жүгі	31
Адилова Г.А. Қарақалпақстан қазақтары тіліндегі той дәстүрлеріне байланысты жергілікті этнографизмдер	41
Башова Б.Ш. Қазақ әдебиетінде рубаяттардың тәржімасы хақында.....	48

Педагогика ғылымдары Педагогические науки Pedagogical sciences

Муратова Г.И., Карауылбаев С.К., Туреханова Г.И. Ақпараттық технологияларды оқыту әдістемесін жетілдіру тәжірибесі	57
Ырымбаева Н.А. Студенттерді медиабілім үдерісінде даярлаудағы тұлғалық-бағдарлы тұғырдың рөлі	70
Стыбаева А.Ш., Амиркенова Э.Ж. Психикалық дамуы тежелген балалардың логикасын дамыту.....	79
Tustikbayev N.A., Nauatov S. Development of leadership qualities of students in higher educational institutions.....	87

Психология ғылымдары Психологические науки Psychological sciences

Турдалиева Ш.Т., Сарбасова В.Н. Трансформация самосознания личности в новых реалиях.....	95
Bozkurt U. Education and socialization of the individual in an inclusive space	115

Оспанбаева М.Р., Tileubayeva M.S.
Psychological reasons for gadgets dependence and overcoming strategies ... 1 2 1

Еркинбекова М.А.
Нравственно-психологический климат коллектива как основной
стержень организационной психологии 1 2 9

Жаратылыстану ғылымдары
Естественные науки
Natural Sciences

Үсенова М.Б.
2022 жылғы Кіші Арал теңізі зоопланктонының түрлік құрамы және
сандық сипаттамасы..... 1 3 8

Акатуев N.
Theoretical investigation of 2,6-difluoro-4-nitroaniline with semi-empirical
levels of theory 1 4 7

Агибаева А.К.
Түйелердің биологиялық ерекшеліктері 1 5 7

Sarybaeva Zh. H., Mutalipova Zh.A., Baiseitova A.B.
Qualitative analysis of wastewater..... 1 6 7

Әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдар
Социально-гуманитарные науки
Social and humanitarian sciences

Альмуратов Б.Т.
Жергілікті өзін-өзі басқару демократиялық процестің ахуалы жайында
қоғамдық пікірдің мониторингі 1 7 5

Экономика-экологиялық ғылымдар
Экономика-экологические науки
Economics - Environmental Sciences

Раймбекова У.К.
Экономикалық тұрақсыздық жағдайындағы ЕАЭО елдерінің
инвестициялық ынтымақтастығы..... 1 8 8

Техникалық ғылымдар
Технические науки
Technical sciences

Бекбасаров И.И., Агенов Е.И.
Увеличение энергоемкости забивки и сопротивляемости модели сваи с
уширениями при подсыпке сыпучих материалов 2 0 0